

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ЗАВТУР ВІКТОР АНДРІЙОВИЧ

УДК 343.13 (477)

**ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ПРИ РОЗГЛЯДІ ТА
ВИРІШЕННІ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ ТА СУДОМ КЛОПОТАНЬ
ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
ГЛОВЮК Ірина Василівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінального процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України
ШИЛО Ольга Георгіївна,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри
кримінального процесу та оперативно-розшукової
діяльності;

кандидат юридичних наук
ТЕТЕРЯТНИК Ганна Костянтинівна,
Одеський державний університет
внутрішніх справ, професор кафедри
кримінального процесу факультету № 3

Захист відбудеться «___» _____ 2018 р. о ___ годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса,
Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса,
вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «___» _____ 2018 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Набуття чинності Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року (далі – КПК України) перетворило судовий контроль на комплексний та системоутворюючий інститут сучасного кримінального провадження. Прийняття рішень про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (далі – ЗЗКП, заходи забезпечення) є одним із найоб'ємніших та найскладніших напрямків діяльності суду у кримінальному провадженні, що зумовлено їх юридичною природою та функціональною диференціацією. Втім, практика реалізації чинного кримінального процесуального закону, доктринальні напрацювання, численні законопроектні пропозиції вказують на недостатню ефективність судового контролю обмеження прав, свобод та законних інтересів особи в кримінальному судочинстві та формалізацію процесу прийняття відповідних процесуальних рішень. Це свідчить про те, що процес реформування інституту судового контролю триває, і пошук шляхів його вдосконалення залишається пріоритетним напрямком вітчизняної кримінальної процесуальної доктрини. Створення доступної та ефективної системи судочинства, що відповідає європейським цінностям та стандартам захисту прав людини, продовжує бути стратегічною метою Української держави відповідно до Указу Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 року.

Закріплення у ч.5 ст. 132 КПК України положення, відповідно до якого під час розгляду питань про застосування ЗЗКП сторони повинні подати слідчому судді або суду докази обставин, на які вони посилаються, фактично вказує на активний процес доказування під час розгляду відповідних клопотань, що відбувається в межах змагальної судової процедури. Внаслідок цього у кримінально-процесуальній доктрині набув актуальності цілий комплекс питань, пов'язаний із: визначенням кола фактичних обставин, що складають предмет доказування при розгляді таких клопотань; прийнятністю загальної системи властивостей доказів стосовно судово-контрольного провадження із розгляду клопотань про застосування ЗЗКП; суперечливим визначенням повноважень слідчого судді та суду щодо самостійного збирання доказів у положеннях Розділу 2 КПК України; формулюванням правил про розподіл обов'язку та тягара доказування під час розгляду та вирішення питань про ЗЗКП; проблематикою визначення ролі в доказуванні окремих суб'єктів, які фрагментарно залучаються до розгляду відповідних клопотань; окресленням кола доказових презумпцій необхідності застосування ЗЗКП.

Водночас, відзначається особливістю нормативна регламентація порядку застосування ЗЗКП у судовому провадженні, пов'язана з можливістю самостійного ініціювання судом розгляду даного питання, специфікою розгляду відповідних клопотань у суді присяжних, вирішенням питання про заходи забезпечення сумісно з іншими процесуальними рішеннями, що приймаються в ході судового розгляду.

Різні аспекти застосування заходів забезпечення розглядалися у працях таких українських учених, як: О.Н. Агакерімов, Л.М. Бабіч, К.К. Білецька, Р.М. Білокінь, О.В. Білоус, Р.І. Благута, О.В. Верхогляд-Герасименко, К.Д. Волков, І.В. Гловюк, К.Г. Горелкіна, М.І. Дерев'янка (Зеленська), О.М. Дроздов, Ю.М. Дьомін, О.В. Єні, С.В. Завада, А.В. Захарко, Т.Г. Ільєва, О.Б. Комарницька, О.М. Коріняк, О.І. Коровайко, Г.М. Кущкір, М.В. Лепей, К.Є. Лисенкова, Л.М. Лобойко, Т.В. Лукашкіна, А.М. Мартинців, М.А. Макаров, О.І. Марочкін, Ю.Д. Москалюк, О.В. Музиченко, А.В. Мурзановська, А.І. Палюх, А.О. Побережник, В.О. Попелюшко, В.В. Рожнова, А.Е. Руденко, Д.О. Савицький, О.В. Сівак, С.М. Смоков, О.Ю. Татаров, О.І. Тищенко, А.Р. Туманянц, Л.Д. Удалова, В.І. Фаринник, О.Ю. Хабло, А.Я. Хитра, А.В. Чуб, Д.А. Чухраєв, О.Г. Шило, С.Л. Шаренко, О.В. Шульга та ін., у яких досліджувалися питання правової природи заходів забезпечення, їх класифікації, порядку розгляду слідчим суддею та судом відповідних клопотань, особливості нормативної регламентації порядку застосування окремих ЗЗКП. Питання доказування під час розгляду та вирішення слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП висвітлювалися лише фрагментарно у дослідженнях В.В. Вапнярчука, І.В. Гловюк, Т.В. Лукашкіної, М.А. Макарова, А.І. Палюха, Х.Р. Слюсарчук, М.М. Стоянова, С.Л. Шаренко, О.Г. Шило.

Однак комплексні дослідження особливостей кримінального процесуального доказування під час розгляду та вирішення слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП на основі положень КПК України 2012 р., у яких всебічно розкривається проблематика реалізації його ключових елементів під час прийняття таких рішень у різних стадіях кримінального провадження, донині не проводилися.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Динаміка кримінального процесуального законодавства України: досвід та перспективи» на 2016-2020 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 рр. (ДРН 0116U0184).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає у розробці науково обґрунтованої концепції доказування під час розгляду та вирішення слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП, а також у формулюванні пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства в цій сфері.

Для досягнення зазначеної мети вирішувалися такі завдання:

з'ясувати місце рішень слідчого судді та суду про застосування заходів забезпечення в системі кримінально-процесуальних актів;

розкрити структуру предмета доказування та зміст обставин, що його складають, під час розгляду та вирішення клопотань про застосування ЗЗКП;

визначити коло презумпцій в доказуванні необхідності застосування ЗЗКП;

охарактеризувати межі доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП;

розглянути властивості доказів, якими обґрунтовується необхідність застосування ЗЗКП та їх заперечення;

з'ясувати межі активності слідчого судді в доказуванні під час розгляду та вирішення клопотань про застосування ЗЗКП;

розкрити особливості участі в доказуванні окремих суб'єктів кримінального провадження, що беруть участь у розгляді клопотань про застосування ЗЗКП;

охарактеризувати особливості доказування при застосуванні ЗЗКП у судовому провадженні;

сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення нормативної регламентації кримінального процесуального доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у досудовому та судовому провадженні у зв'язку із розглядом та вирішенням клопотань про застосування ЗЗКП.

Предметом дослідження є особливості доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження ґрунтується на застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Метод історизму дозволив порівняти відповідні положення КПК 1960 року та КПК 2012 року (підрозділи 1.1, 1.3). Використання методу системного аналізу дозволило розглянути ЗЗКП як міжстадійний кримінальний процесуальний інститут (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2, 3.3). За допомогою функціонального методу було розкрито роль окремих суб'єктів кримінального провадження в доказуванні під час розгляду та вирішення клопотань про застосування заходів забезпечення (підрозділ 2.5). Формально-юридичний метод використовувався під час дослідження відповідних положень Конституції України, міжнародно-правових актів, кримінального процесуального законодавства України, підзаконних нормативно-правових актів, рішень Європейського суду з прав людини (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3). Використання порівняльно-правового методу дало змогу проаналізувати положення кримінального процесуального законодавства зарубіжних країн, виявити переваги та недоліки правового регулювання застосування ЗЗКП у КПК України (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 3.2, 3.3.). За допомогою логіко-нормативного методу було сформульовано конкретні пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального доказування під час розгляду та вирішення клопотань про застосування ЗЗКП (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3).

Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників з теорії права, кримінального, кримінального процесуального права.

Нормативну основу наукового дослідження становлять Конституція України, акти кримінального процесуального законодавства України та деяких інших держав (Азербайджанської Республіки, Грузії, Киргизької Республіки, Республіки Білорусь, Естонської Республіки, Республіки Казахстан, Республіки Молдова, Російської Федерації, Туркменістану, Чеської Республіки, Федеративної Республіки Німеччина), рішення Європейського суду з прав людини.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять узагальнення судової практики Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також судові рішення, розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2013-2017 роки.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці комплексним дослідженням кримінально-процесуального доказування під час розгляду та вирішення слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП на основі положень КПК України 2012 р.

За результатами здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

доведено існування у КПК України презумпцій: мінімального обмеження прав та свобод у зв'язку із застосуванням ЗЗКП, яка полягає в тому, що слідчий суддя має розглянути можливість застосувати запобіжний захід, що найменше обмежує права та свободи підозрюваного, якщо дійде висновку про неможливість досягнення дієвості кримінального провадження без застосування відповідного заходу забезпечення, спростовної презумпції не на користь продовження заходу забезпечення кримінального провадження, презумпції правомірності раніше прийнятого рішення про застосування ЗЗКП при вирішенні питання про його зміну або скасування;

обгрунтовано необхідність розширити повноваження слідчого судді щодо визначення допустимості доказів під час розгляду та вирішення клопотань про застосування ЗЗКП, задля чого запропоновано наділити його повноваженням щодо відкладення судового розгляду відповідного клопотання з цією метою;

запропоновано нормативно закріпити право сторони захисту подати письмове заперечення на клопотання прокурора, слідчого, погодженого із прокурором, про застосування ЗЗКП задля спростування доводів, що викладені у ньому з метою оптимізації порядку подання відповідних доказів та реалізації засади змагальності;

обгрунтовано необхідність враховувати наявність осіб, які можуть виступити поручителями або заставодавцями під час розгляду клопотань про застосування будь-якого запобіжного заходу;

запропоновано доповнити КПК України ст. 315¹, що відображала б порядок розгляду та особливості предмету доказування під час вирішення

питань про застосування ЗЗКП у підготовчому судовому провадженні, що зумовлені: можливістю врахувати фактичні обставини ретроспективного характеру під час прийняття відповідного рішення у даній стадії, наявністю сформованого обвинувачення, відносною самостійністю судово-контрольного провадження із розгляду питання про застосування ЗЗКП стосовно основного питання, яке вирішується у підготовчому провадженні – можливості призначити судовий розгляд кримінального провадження;

обгрунтовано необхідність уточнення предмету доказування, правила про розподіл тягара доказування та доказової презумпції під час вирішення клопотань про надання тимчасового доступу до речей і документів у судовому провадженні, а саме передбачити у ч.2 ст. 333 КПК України можливість застосування даного ЗЗКП виключно у разі, якщо сторона кримінального провадження доведе, що відповідні підстави виникли безпосередньо під час судового розгляду або існували під час досудового розслідування, проте сторона не знала чи не могла знати про їх існування;

запропоновано нормативно закріпити вирішення всіх питань, що пов'язані із застосуванням ЗЗКП, виключно суддями, у разі здійснення судового розгляду кримінального провадження в суді першої інстанції судом присяжних;

розкрито особливості доказування при застосуванні ЗЗКП у судовому провадженні з перегляду судових рішень, що полягають у: деактуалізації більшості підстав їх застосування, передбачених Розділом 2 КПК України; зв'язаності нормативними межами апеляційного та касаційного провадження; наявністю вирішеного по суті кримінально-правового спору, формалізованого у підсумковому рішенні суду першої (апеляційної) інстанції;

вдосконалено:

наукові положення щодо співвідношення понять «обгрунтована підозра», «розумна підозра» та «достатні підстави» в контексті доказування підстав прийняття рішень про застосування ЗЗКП. Доведено, що стандарт доказування у вигляді «розумної підозри» не передбачає подання конкретних доказів на підтвердження наявності або відсутності фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення клопотань про застосування заходів забезпечення, а ґрунтується на загальній ситуативній характеристиці кримінального провадження. Обгрунтовано доцільність використання стандарту доказування у вигляді «достатніх підстав» при вирішенні клопотань про застосування ЗЗКП під час здійснення особливих порядків кримінального провадження, в яких особа не набуває статусу підозрюваного;

визначення правової природи самостійного ініціювання судом питання про доцільність подальшого тримання обвинуваченого під вартою у судовому провадженні як прояву подальшого судового контролю, при цьому тягар доказування обставин, які мають значення для його вирішення покладається на сторони, а межі активності суду є тотожними межам активності слідчого судді під час розгляду відповідних клопотань у досудовому провадженні;

дістали подальшого розвитку:

визначення факторів, що ускладнюють механізм прийняття рішень про застосування ЗЗКП, до яких віднесено: нормативне закріплення переліку фактичних обставин, що підлягають встановленню на кількох рівнях; формулювання цих обставин через оцінні поняття, що потребують конкретизації, зокрема шляхом визначення супутніх критеріїв їх тлумачення; постійну зміну фактичних обставин кримінального провадження і необхідність систематичного перегляду попередніх рішень про застосування ЗЗКП, з урахуванням цих змін; наявність колізій між окремими нормативно-правовими актами, що регулюють порядок розгляду та вирішення клопотань про застосування даних заходів;

доктринальна система гарантій законності та обґрунтованості рішень слідчого судді та суду про застосування ЗЗКП, до складових якої віднесено: визначені законом загальні правила застосування ЗЗКП (ст. 132 КПК України); чітке нормативно окреслене коло підстав та умов застосування ЗЗКП (загалом та певного виду); вимогу щодо погодження прокурором клопотань слідчого про застосування заходів забезпечення; право слідчого, у разі відмови прокурора у погодженні клопотання про застосування ЗЗКП, звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідністю ініціює розгляд питань, порушених у ньому перед прокурором вищого рівня; можливість застосування ЗЗКП виключно на підставі рішення слідчого судді та суду, прийнятого за результатами змагального судового розгляду відповідного питання; можливість оскарження рішень слідчого судді про застосування ЗЗКП;

аргументація на користь віднесення слідчого судді та суду до суб'єктів доказування в контексті збирання, перевірки та оцінки доказів під час розгляду та вирішення клопотань про застосування ЗЗКП;

пропозиції щодо розширення активності слідчого судді із самостійного збирання доказів під час розгляду клопотання про застосування ЗЗКП, зокрема, обґрунтовано доцільність надання слідчому судді повноважень допитувати будь-якого учасника кримінального провадження, а також досліджувати будь-які речі або документи;

аргументація на користь нормативного закріплення автоматичного скасування заходів забезпечення у підготовчому судовому провадженні, у разі якщо сторони кримінального провадження не подають клопотання про їх продовження.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, можуть бути використані у:

науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження проблем доказування при застосуванні ЗЗКП;

правотворчій діяльності – для удосконалення правової регламентації кримінально-процесуального доказування при застосуванні ЗЗКП;

практичній діяльності – для формування послідовної практики розгляду та вирішення слідчим суддею та судом клопотань про застосування ЗЗКП;

навчальному процесі – при викладанні нормативної дисципліни «Кримінальний процес», спеціальних курсів «Судовий контроль в кримінальному судочинстві», «Прийняття кримінально-процесуальних рішень», «Теорія доказів в кримінальному провадженні», «Повноваження слідчого судді», «Заходи забезпечення кримінального провадження», «Використання практики ЄСПЛ в кримінальному провадженні» (Акт впровадження у навчальну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 05.09.2017 р.; Акт впровадження у навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 08.09.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Висновки і положення дисертаційного дослідження обговорювались на засіданні кафедри кримінального процесу та міжкафедральному семінарі кафедр кримінального процесу та криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати наукового дослідження оприлюднені на: V Міжнародній науковій конференції «Адвокатура: минуле та сучасність» (м. Одеса 14 листопада 2015 р.); IV Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу» (м. Івано-Франківськ, 4 грудня 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теоретичні аспекти організації досудового розслідування» (м. Харків, 4 грудня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса)» (м. Львів, 29 січня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування» (м. Одеса, 14 квітня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання державотворення в Україні» (м. Київ, 20 травня 2016 р.); V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 8 липня 2016 р.); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Протидія злочинності: теорія та практика» (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика правоохоронної діяльності» (м. Львів, 11 листопада 2016 р.); VI Міжнародній науковій конференції «Адвокатура: минуле та сучасність» (м. Одеса, 12 листопада 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Теорія та практика кримінального процесуального доказування» (м. Івано-Франківськ, 24 березня 2017 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та новачі юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 19 травня 2017 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображені у 23 публікаціях, у тому числі 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, 1 публікації, в якій додатково висвітлено результати

дисертації, та 17 тезах доповідей на наукових і науково-практичних конференціях, семінарах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, що включають 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (352 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок, із них основний текст – 225 сторінок, додатки – 12 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлюються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дослідження, зазначається про публікації, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження в системі кримінально-процесуальних актів» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню загальної характеристики ЗЗКП та порядку їх застосування, механізму прийняття слідчим суддею та судом рішень про застосування ЗЗКП, системи та змісту гарантій законності та обґрунтованості рішень про застосування ЗЗКП.

У *підрозділі 1.1. «Загальна характеристика правової природи заходів забезпечення кримінального провадження та порядку їх застосування за КПК України 2012 року»* на основі аналізу доктринальних підходів до визначення правової природи ЗЗКП, констатовано сутнісну диференціацію заходів, віднесених у КПК 2012 року до ЗЗКП. Сформульоване власне бачення механізму дії ЗЗКП з метою забезпечення дієвості кримінального провадження. Указано на відсутність у КПК 2012 року уніфікованого підходу до порядку розгляду клопотань про застосування ЗЗКП в контексті ініціювання відповідних питань, строків такого розгляду, переліку процесуальних дій, необхідних для його повного та неупередженого здійснення, вимог до змісту судового рішення за результатами такого розгляду.

У *підрозділі 1.2. «Механізм прийняття слідчим суддею та судом рішень про застосування заходів забезпечення кримінального провадження»* прийняття рішень про застосування ЗЗКП розглядається як складна правозастосовна діяльність, що проходить низку послідовних стадій: 1) встановлення фактичних обставин, що мають значення в контексті прийняття рішення про застосування ЗЗКП; 2) встановлення юридичної основи судово-контрольного провадження, вибір норм права, що підлягають застосуванню; 3) вирішення клопотань про застосування ЗЗКП по суті та прийняття відповідного процесуального рішення; 4) виконання рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Охарактеризовано зміст та сутність кожного етапу, визначено коло факторів, що ускладнюють відповідний правозастосовний процес.

У підрозділі 1.3. «Гарантії законності та обґрунтованості рішень про застосування заходів забезпечення кримінального провадження» наведено авторський підхід до системи гарантії законності та обґрунтованості рішень про застосування ЗЗКП та її складових, розкриваються їх зміст, значення та особливості реалізації. Зазначено, що загальні правила застосування ЗЗКП мають значення у доказуванні у випадках, коли окремі положення Розділу 2 КПК України неоднозначно регулюють питання, пов'язані із визначенням кола обставин, що підлягають встановленню.

Доведено, що судовому контролю при розгляді та вирішенні клопотань про застосування ЗЗКП відповідно до нормативної моделі, закладеної у КПК 2012 року, притаманні такі риси, як суцільність (слідчий суддя та суд є суб'єктами прийняття рішень про застосування усіх ЗЗКП, крім випадків, коли доцільнішим є контроль з боку інших суб'єктів), оперативність та міжстадійний характер.

Заперечується необхідність створення додаткових механізмів оскарження рішень про застосування ЗЗКП у судовому провадженні.

Другий розділ «Кримінальне процесуальне доказування при розгляді слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження у досудовому провадженні» складається з п'яти підрозділів, в яких розкриваються питання предмета доказування, кола та змісту презумпцій, меж доказування, доказів та їх властивостей, процесуального статусу суб'єктів доказування, розподілу тягаря та обов'язку доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею клопотань про застосування ЗЗКП.

У підрозділі 2.1. «Предмет доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження у досудовому провадженні» обґрунтовано, що структура локального предмету доказування та зміст обставин, що його складають під час застосування конкретного ЗЗКП, зумовлені його метою та функціональною характеристикою. Виходячи з цього, визначено та детально досліджено зміст обставин, які складають локальний предмет доказування при застосуванні приводу, відсторонення від посади, а також запобіжних заходів у вигляді особистої поруки та застави.

У підрозділі 2.2. «Презумпції в доказуванні необхідності застосування заходів забезпечення кримінального провадження» здійснено загальну класифікацію презумпцій в доказуванні при розгляді та вирішенні слідчим суддею клопотань про застосування ЗЗКП.

Реалізація презумпції невинуватості в доказуванні необхідності застосування заходів забезпечення вбачається у двох контекстах: належної обґрунтованості відповідних рішень та неможливості застосувати запобіжний захід щодо підозрюваного, враховуючи лише сам факт тяжкості злочину.

На підставі системного аналізу положень Розділу 2 КПК України, встановлено, що виокремлена у доктрині та практиці Європейського суду з прав людини презумпція свободи не знайшла свого належного відображення у чинному законодавстві. На підставі положень ч.4 ст. 194 КПК України

доведено існування у КПК України презумпції мінімального обмеження прав та свобод особи у зв'язку із застосуванням до неї запобіжного заходу.

Визначено презумпції в доказуванні при вирішенні слідчим суддею питань про зміну, продовження та скасування ЗЗКП.

У підрозділі 2.3. «Межі доказування при вирішенні слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження» розкривається питання співвідношення понять «стандарт» та «межі» доказування в контексті нормативної моделі порядку застосування ЗЗКП, закріпленої у КПК України 2012 року. Стандарт доказування у цьому значенні розглядається як певний рівень переконання, наявність якого необхідна для прийняття рішення про застосування ЗЗКП, натомість межі доказування – це ідеальна сукупність доказів, що є достатньою для встановлення усіх обставин, які складають відповідний локальний предмет доказування та формування переконання про необхідність прийняття такого рішення.

Констатовано закріплення у положеннях Розділу 2 КПК України трьох ключових стандартів доказування необхідності застосування ЗЗКП – «обгрунтованої підозри», «розумної підозри» та «достатніх підстав». Розглянуто доктринальні та нормативні підходи до визначення їх сутності та змісту, зроблено висновки щодо обсягу доказів та рівня переконання, що є необхідними для їх досягнення. Сформульовано відповідні зміни та доповнення до ст.ст. 152, 157, 163, 189 КПК України.

У підрозділі 2.4. «Докази та їх властивості при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження у досудовому провадженні» доведено можливість визнання відомостей, якими обгрунтовується необхідність застосування заходів забезпечення кримінального провадження доказами в контексті положень ч.1 ст. 84 КПК України. Розглянуто питання класифікації доказів при застосуванні ЗЗКП, уніфікації моменту подання сторонами доказів на підтвердження своїх доводів, джерел доказів, якими обгрунтовується необхідність застосування ЗЗКП, можливості використання в доказуванні необхідності застосування ЗЗКП результатів негласних слідчих (розшукових) дій. Охарактеризовано властивості доказів, якими обгрунтовується необхідність їх застосування. Належність доказів при вирішенні слідчим суддею питання про застосування ЗЗКП визначається змістом обставин, що складають локальний предмет доказування. Зазначено, що загальні критерії допустимості, визначені у ст. 87 КПК України, в цілому є прийнятними в контексті відповідного судово-контрольного провадження, але водночас констатовано несумісність нормативно визначеного порядку розгляду клопотань про застосування ЗЗКП із правовими процедурами, пов'язаними з перевіркою допустимості доказів у відповідному судово-контрольному провадженні. Сформульовано пропозиції щодо розширення повноважень слідчого судді з перевірки допустимості доказів. Виокремлено спеціальну підставу визнання доказів недопустимими щодо тих відомостей,

із якими підозрюваний не ознайомлювався під час підготовки клопотання до розгляду.

У *підрозділі 2.5. «Суб'єкти доказування при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження у досудовому провадженні. Тягар та обов'язок доказування»* розглянуто питання процесуального статусу суб'єктів доказування у судово-контрольному провадженні з розгляду та вирішення слідчим суддею клопотання про застосування ЗЗКП, а також розподілу тягаря та обов'язку доказування між ними. Додатково доведено, що слідчий суддя є суб'єктом, на якого покладається обов'язок доказування у судово-контрольному провадженні із застосування ЗЗКП, що впливає із загальних завдань судового контролю та обов'язку ухвалити законне, обгрунтоване та вмотивоване рішення, а сторони кримінального провадження несуть тягар доказування обставин, якими обгрунтовують свої позиції у змагальному розгляді слідчим суддею відповідного клопотання, адже, по-перше, жодною нормою КПК України не передбачено обов'язкового подання клопотання про застосування заходів забезпечення, а по-друге, при недоведенні переконливості своєї позиції до сторони не можуть бути застосовані будь-які санкції.

Розглянуто участь у доказуванні суб'єктів, які залучаються до кримінального провадження виключно у зв'язку із застосуванням ЗЗКП (поручителя, заставодавця).

Третій розділ *«Особливості доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження у судовому провадженні»* складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню питань доказування при розгляді та вирішенні клопотань про застосування ЗЗКП у підготовчому провадженні, судовому розгляді та у кримінальних провадженнях із перегляду судових рішень.

У *підрозділі 3.1. «Проблемні аспекти вирішення питань про заходи забезпечення кримінального провадження у підготовчому судовому провадженні»* розглянуто проблеми, пов'язані з визначенням локального предмету доказування при розгляді відповідних клопотань, поданням сторонами доказів на підтвердження своїх доводів, а також окремі недоліки правового регулювання питань продовження, зміни та скасування заходів забезпечення у підготовчому судовому засіданні. Сформульовано авторську редакцію ст. 315¹ КПК України, що регламентує порядок розгляду клопотань про застосування ЗЗКП у підготовчому провадженні.

У *підрозділі 3.2. «Розгляд та вирішення клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження під час судового розгляду кримінального провадження»* досліджено проблеми доказування при розгляді клопотань про надання тимчасового доступу до речей та документів у порядку ч.2 ст. 333 КПК України, а також питань про обрання, зміну або продовження запобіжних заходів у порядку ст. 331 КПК України, в тому числі під час здійснення судового розгляду судом присяжних.

На підставі доктринальних досліджень та аналізу судової практики обґрунтовано необхідність уточнення предмету доказування та доказової презумпції, що ґрунтується на основі правила про розподіл тягари доказування у положеннях ч.2 ст. 333 КПК України, у зв'язку з цим сформульовано її авторську редакцію.

З урахуванням правозастосовної практики та положень законодавства окремих зарубіжних країн встановлено, що забезпечення обґрунтованості рішень про застосування ЗЗКП до набрання вироком (ухвалою про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру) законної сили потребує нормативного уточнення належної мети їх прийняття – можливості перешкоджання виконанню судового рішення.

У *підрозділі 3.3. «Окремі аспекти доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження у провадженнях з перегляду судових рішень»* досліджено низку питань, пов'язаних із кореляцією нормативного порядку застосування ЗЗКП із кримінально-процесуальною формою кримінальних проваджень із перегляду судових рішень, проблемою визначення предмету, меж доказування та оптимального вирішення питань про запобіжний захід судом при перевірці судових рішень. Сформульовано відповідні зміни та доповнення до ст.ст. 421, 430 КПК України.

Доведено необхідність нормативного врегулювання підстав та порядку здійснення судом касаційної інстанції судового контролю із застосування ЗЗКП у разі повернення кримінального провадження на новий розгляд з метою забезпечення дієвості кримінального провадження до початку здійснення судового провадження у суді першої або апеляційної інстанції.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладаються найбільш важливі теоретичні положення дисертаційного дослідження, формулюються пропозиції щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України.

1. Рішення слідчого судді та суду про застосування заходів забезпечення кримінального провадження характеризується: спеціальною метою прийняття, яка полягає у необхідності створення умов, що унеможливають перешкоджання здійсненню кримінального провадження з боку його учасників, а також стимулюванні їх до правомірної поведінки; диференційованою кримінально-процесуальною формою розгляду відповідних клопотань, що залежить, здебільшого, від функціональної характеристики конкретного заходу забезпечення; визначеними законом підставами та умовами прийняття такого рішення, а також правових засобів, що забезпечують його законність та обґрунтованість.

2. Структура локального предмету доказування та зміст обставин, що його складають під час застосування конкретного заходу забезпечення, зумовлені його метою та функціональною характеристикою, при цьому, його обов'язковими елементами є підстави та умови їх застосування. До

факультативних елементів локального предмету доказування слід віднести додаткові обставини, що підлягають встановленню та врахуванню під час прийняття рішення слідчим суддею.

3. Доказування необхідності застосування ЗЗКП у досудовому провадженні пов'язане з реалізацією кола презумпцій, зокрема: загальноправових (добропорядності громадян та правомірності правових актів), міжгалузевих (презумпції свободи), галузевих (презумпції невинуватості) та специфічних, що реалізуються у судово-контрольному провадженні із застосування ЗЗКП (презумпції не на користь застосування ЗЗКП, презумпції не на користь продовження ЗЗКП та презумпції мінімального обмеження прав та свобод підозрюваного у зв'язку із застосуванням до нього запобіжного заходу).

4. У нормативній моделі застосування ЗЗКП відповідно до КПК України 2012 року закладено три ключові стандарти доказування: «обгрунтована підозра», «розумна підозра» та «достатні підстави». Їх розмежування має значення в контексті визначення меж доказування – ідеальної сукупності доказів, за допомогою яких можна досягти переконання про необхідність застосування ЗЗКП.

5. Відомості, якими обгрунтовується необхідність застосування заходів забезпечення кримінального провадження, є доказами у розумінні ч.1 ст. 84 КПК України, відповідно, на них розповсюджуються загальні вимоги щодо належності та допустимості.

Вимоги щодо подання переліку свідків, яких слід допитати під час розгляду клопотання про застосування ЗЗКП, не є виправданими і суперечать встановленому у ч.2 ст. 94 КПК України правилу, згідно з яким жоден доказ не має наперед встановленої сили. Таким чином, слід виключити відповідне положення із ст. 150, 155, 184 КПК України.

6. З метою реалізації обов'язку ухвалити законне, обгрунтоване та вмотивоване рішення слід надати слідчому судді право вимагати від слідчого, прокурора подання доказів, необхідних для встановлення певних обставин, які мають значення для прийняття оптимального рішення про застосування ЗЗКП. Для цього слід доповнити ч. 3 ст. 151, ч. 2 ст. 156, ч. 3 ст. 172 КПК України нормою такого змісту: «В ухвалі про повернення клопотання про застосування ЗЗКП для усунення недоліків, слідчий суддя, суд можуть зобов'язати слідчого, прокурора (при здійсненні арешту майна – цивільного позивача) надати додаткові докази для з'ясування обставин, що мають значення для прийняття законного, обгрунтованого та вмотивованого рішення про здійснення відсторонення від посади/тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом/арешту майна».

Право заслухати за власною ініціативою свідка або дослідити будь-які матеріали не надає слідчому судді повного арсеналу повноважень із забезпечення обгрунтованості рішень про застосування ЗЗКП. З огляду на це, ч.4 ст. 151, ч.3 ст. 156, ч.4 ст.172, ч.4 ст. 193 КПК України доцільно викласти у такій редакції: «За клопотанням сторін або за власною ініціативою

слідчий суддя, суд мають право допитати будь-якого учасника кримінального провадження чи дослідити будь-які речі або документи, що мають значення для вирішення питання про застосування тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом/відсторонення від посади/арешту майна /запобіжного заходу».

7. У змагальному розгляді слідчим суддею відповідного клопотання про застосування ЗЗКП сторони кримінального провадження несуть тягар доказування обставин, якими обґрунтовують доводи відповідного клопотання.

Поручитель реалізує тягар доказування можливості застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки, заміни поручителя або запобіжного заходу на інший опосередковано, надаючи відповідні докази слідчому, прокурору, які в подальшому звернуться з відповідним клопотанням до слідчого судді.

Заставадавець може бути розглянутий як суб'єкт доказування при розгляді клопотання про застосування запобіжних заходів лише у перспективному контексті – розширення предмету доказування та меж судового контролю при застосуванні застави.

8. Концептуальними напрямками вдосконалення порядку застосування ЗЗКП у підготовчому судовому провадженні є: судово-контрольна природа діяльності щодо вирішення цього питання та відносна самостійність щодо основних питань даної стадії; врахування динаміки змін фактичних обставин, що зумовлюють необхідність застосування ЗЗКП; необхідність автоматичного скасування заходів забезпечення у разі, якщо сторони кримінального провадження не ініціюють питання щодо їх продовження, що стимулює їх активність у доказуванні.

Частина друга ст. 333 КПК України потребує корегування з урахуванням конкретизації предмету доказування та правила про розподіл тягара доказування і має бути викладена у такій редакції: «Суд відмовляє у задоволенні клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, якщо сторона, яка звернулася із клопотанням, не доведе, що:

1) підстави, які зумовили необхідність здійснення тимчасового доступу речей і документів, виникли під час судового розгляду кримінального провадження;

2) підстави, які зумовили необхідність здійснення тимчасового доступу речей і документів, існували під час досудового розслідування, але сторона кримінального провадження не знала і не могла знати про їх існування».

З метою забезпечення обґрунтованості відповідних рішень суду, нормативного врегулювання потребують граничні строки тримання особи під вартою під час судового розгляду, що підтверджується практикою ЄСПЛ та положеннями законодавства зарубіжних країн.

9. Судово-контрольні повноваження суду касаційної інстанції щодо застосування ЗЗКП з метою забезпечення дієвості кримінального провадження у разі повернення кримінального провадження на новий розгляд до суду першої, апеляційної інстанції до початку такого розгляду, а також у

разі зупинення виконання судового рішення потребують чіткого нормативного закріплення.

Зважаючи на це, слід доповнити ст. 442 КПК України частиною 1¹ наступного змісту: «При призначенні нового розгляду у суді, який ухвалив оскаржуване рішення, суд касаційної інстанції має право обрати стосовно обвинуваченого, засудженого один із запобіжних заходів у порядку і на підставах, передбачених цим Кодексом».

СПИСОК ОПУБЛКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Завтур В.А. Обґрунтування ухвал слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді застави: аналіз проблем та шляхи вдосконалення / В.А. Завтур // Вісник прокуратури. – 2015. – № 12. – С. 87-95.

2. Завтур В.А. Прийняття рішень про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: проблемні питання / В.А. Завтур // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2016. – № 6. – С. 163-169.

3. Завтур В.А. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження у підготовчому судовому провадженні: проблеми доказування / В.А. Завтур // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – № 1. – С. 105-111.

4. Завтур В.А. Прокурор як суб'єкт доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – № 3. – С. 140-146.

5. Завтур В.А. Допустимість доказів під час розгляду та вирішення слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2016. – № 41. Т. 2. – С. 148-151.

6. Завтур В.А. Коло презумпцій в доказуванні необхідності застосування заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Eurasian academic research journal. – 2017. – № 4 (10). – С. 72-81.

7. Завтур В.А. Спростування стороною захисту обґрунтованості підозри під час розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Адвокатура: минуле та сучасність: матеріали V Міжнар. наук. конф. (14 листоп. 2015 р., м. Одеса) / уклад.: І.В. Глов'юк, О.В. Малахова, Л.Ю. Чекмарьова; відп. за вип. М.М. Стоянов. – Одеса: Юридична література, 2015. – С. 210-212.

8. Завтур В.А. Деякі питання визнання доказів недопустимими при вирішенні слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Теоретичні аспекти організації досудового розслідування: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, – м. Харків, 4 грудня 2015 р. – Харків: ХНУВС, 2015. – С. 411-414.

9. Завтур В.А. Предмет доказування при застосуванні запобіжного заходу у вигляді особистої поруки / В.А. Завтур // Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу: матеріали IV Всеукраїнського

науково-практичного семінару (м. Івано-Франківськ, 04 грудня 2015 року). – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2015. – С. 100-104.

10. Завтур В.А. Потерпілий як суб'єкт доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження у досудовому провадженні / В.А. Завтур // Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 29 січня 2016 р.). – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. – С. 127-128.

11. Завтур В.А. Деякі питання розгляду слідчим суддею та судом клопотань про здійснення приводу / В.А. Завтур // Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 14 квітня 2016 р. – Одеса: ОДУВС, 2016. – С. 56-58.

12. Завтур В.А. Співвідношення понять “стандарт” та “межі” доказування в контексті застосування заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Інформаційне та науково-методологічне забезпечення досудового розслідування й судового провадження : матеріали круглого столу, 21 квітня 2016 р. / за ред. В. М. Огаренка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – С. 69-72.

13. Завтур В.А. Щодо системи заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 року) / Редкол.: д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін. – В 3-х томах. – Том 3. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – С. 130-131.

14. Завтур В.А. Перешкоджання кримінальному провадженню «іншим чином» як підстава застосування запобіжного заходу / В.А. Завтур // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т.2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. – Одеса : Юридична література, 2016. – С. 330-332.

15. Завтур В.А. Розгляд та вирішення слідчим суддею клопотання про відсторонення від посади: питання предмета доказування / В.А. Завтур // Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики : зб. тез доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – С. 78-80.

16. Завтур В.А. Деякі питання доказів при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею / В.А. Завтур // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 жовтня 2016 року). – К.: Національна академія прокуратури України, 2016. – С. 251-254.

17. Завтур В.А. Належність доказів при розгляді слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Теорія та практика правоохоронної діяльності:

Міжнародна науково-практична конференція (11 листопада 2016 року) / упор. Ю. С. Назар. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – С. 118-121.

18. Завтур В.А. Сторона захисту як суб'єкт доказування під час розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження / В.А. Завтур // Адвокатура: минуле та сучасність: матер. VI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 12 листопада 2016 р.) [Електронний ресурс] / за заг. ред. д.ю.н., доц. Г.О. Ульянової. – Одеса : Фенікс, 2016. – С.230-231.

19. Завтур В.А. Збирання доказів слідчим суддею під час розгляду клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: вдосконалення нормативної регламентації / В.А. Завтур // Принципи та стандарти змагального кримінального процесу на досудовому провадженні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 7 груд. 2016 р.) / ред. кол. : О.Ф. Кобзар, В.В. Рогальська, А.Г. Гаркуша. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – С. 187-189.

20. Завтур В.А. Розгляд та вирішення клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів в порядку ч.2 ст. 333 КПК України / В.А. Завтур // Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер., присвяч. до 70-річчя д. ю. н., професора Ю. П. Аленіна (21 квітня 2017 р., м. Одеса) / за ред. Г. О. Ульянової, І. В. Гловюк ; відп. за вип. І. В. Гловюк ; уклад. В. А. Завтур ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Юрид. л-ра, 2017. – С. 191-193.

21. Завтур В.А. Деякі питання доказування під час розгляду клопотань в порядку статті 331 Кримінального процесуального кодексу України / В.А. Завтур // Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 3 березня 2017 року). – Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2017. – С.527-530.

22. Завтур В.А. Поручитель як суб'єкт доказування: визначення процесуальних можливостей / В.А. Завтур // Теорія та практика кримінального процесуального доказування: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Івано-Франківськ, 24 березня 2017 року). – Івано-Франківськ, 2017. – С. 58-60.

23. Завтур В.А. Деякі питання вирішення клопотань про продовження запобіжного заходу судом апеляційної інстанції / В.А. Завтур // Традиції та новачі юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2017 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. – Одеса: Видавничий дім “Гельветика”, 2017. – С. 402-404.

АНОТАЦІЯ

Завтур В.А. Особливості доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018.

Дисертація є першим у вітчизняній науці спеціальним комплексним дослідженням кримінально-процесуального доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на основі положень КПК України 2012 року.

У дисертації визначено предмет та межі доказування при розгляді та вирішенні клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею; окреслено коло презумпцій в доказуванні необхідності застосування заходів забезпечення кримінального провадження; охарактеризовано властивості доказів при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження; визначено процесуальний статус слідчого судді, сторін та інших суб'єктів кримінального провадження як суб'єктів доказування при розгляді та вирішенні клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Розкрито особливості доказування при розгляді та вирішенні клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження у підготовчому провадженні, судовому розгляді та кримінальних провадженнях із перегляду судових рішень.

Внесено науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України в частині регламентації доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Ключові слова: кримінально-процесуальне доказування, заходи забезпечення кримінального провадження, запобіжні заходи, слідчий суддя, суд.

АННОТАЦІЯ

Завтур В.А. Особенности доказывания при рассмотрении и разрешении следственным судьей и судом ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2018.

Диссертация является первым в отечественной науке специальным комплексным исследованием уголовно-процессуального доказывания при рассмотрении и разрешении следственным судьей и судом ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства на основе положений УПК Украины 2012 года.

В диссертации определены предмет и пределы доказывания при рассмотрении ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства следственным судьей, а также очерчен круг презумпций в доказывании необходимости применения мер обеспечения уголовного производства.

Установлено, что для обозначения совокупности фактических обстоятельств, которые подлежат установлению при рассмотрении следственным судьей ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства, и имеют значение для их правильного разрешения по существу, целесообразно использовать категорию «локальный предмет доказывания», а структура и содержание обстоятельств, которые его составляют при применении конкретной меры обеспечения обусловлены его целью и функциональной характеристикой.

Под пределами доказывания в контексте применения мер обеспечения уголовного производства следует понимать идеальную совокупность доказательств, которая является достаточной для установления всех обстоятельств, составляющих локальный предмет доказывания, формирования убеждения о необходимости принятия такого решения и должна быть определена на основании установленного законом стандарта доказывания – уровня убеждения, необходимого для принятия соответствующего промежуточного решения.

Доказано, что состязательная форма рассмотрения следственным судьей ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства связана с реализацией круга презумпции, в частности: общеправовых (добропорядочности граждан и правомерности правовых актов), межотраслевых (презумпции свободы), отраслевых (презумпции невиновности) и специфических, которые реализуются в судебно-контрольном производстве по применению меры обеспечения уголовного производства (презумпции не в пользу применения меры обеспечения уголовного производства, презумпции не в пользу продолжения меры обеспечения уголовного производства и презумпции минимального ограничения прав и свобод подозреваемого в связи с применением к нему меры пресечения).

Охарактеризованы свойства доказательств, которыми обосновывается необходимость применения мер обеспечения уголовного производства. Относимость доказательств при рассмотрении и разрешении следственным судьей ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства определяется содержанием обстоятельств, составляющих локальный предмет доказывания. Рассмотрены проблемы допустимости доказательств, которыми обосновывается необходимость применения мер обеспечения уголовного производства. Сформулированы предложения относительно расширения полномочий следственного судьи по проверке допустимости доказательств.

Определен процессуальный статус следственного судьи, сторон и других субъектов уголовного производства как субъектов доказывания при

рассмотрении и разрешении ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства.

Раскрыты особенности доказывания при рассмотрении ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства в подготовительном производстве, судебном разбирательстве и уголовных производствах по пересмотру судебных решений.

Внесены научно обоснованные предложения по усовершенствованию уголовного процессуального законодательства Украины в части регламентации доказывания при рассмотрении и разрешении следственным судьей и судом ходатайств о применении мер обеспечения уголовного производства.

Ключевые слова: уголовно-процессуальное доказывание, меры обеспечения уголовного производства, меры пресечения, следственный судья, суд.

SUMMARY

Zavtur V.A. The peculiarities of proving in consideration and adoption of applications to enforce measures of ensuring criminal proceedings by investigating judge and court. – Manuscript.

The thesis for a Candidate of Law Degree, speciality 12.00.09 – Criminal Process and Criminalistics; Forensic Examination; Operation search activity. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2018.

The thesis is a first complex special research of peculiarities of proving in applying measures of ensuring criminal proceedings by investigating judge and court based on the provisions of Criminal Procedural Code of Ukraine 2012.

In the thesis facts and the limits of proving in consideration of applications to enforce measures of ensuring criminal proceedings by investigating judge are defined; the range of presumptions in proving the necessity to enforce measures of ensuring criminal proceedings is outlined; the properties of evidence in applying measures of ensuring criminal proceedings are characterized; the procedural status of the investigating judge, the parties and other subjects of criminal proceedings as subjects of proof in the consideration and adoption of applications to enforce measures of ensuring criminal proceedings is determined.

The peculiarities of proving in consideration of applications to enforce measures of ensuring criminal proceedings in the preparatory proceedings, court proceedings and criminal proceedings for review of court decisions are determined.

The scientifically substantiated proposals concerning the improvement of the criminal procedural legislation of Ukraine in the aspect of the criminal procedural proving during the consideration and adoption of applications to enforce measures of ensuring criminal proceedings by the investigating judge and the court were formulated.

Key words: criminal procedural proving, measures of ensuring criminal proceedings, measures of restraint, investigating judge, court.

Підписано до друку 22.02.2018 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1802-4а.

Видавник і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.